

*І. О. Петухова, Національний університет державної податкової служби
України*

ДИТИНА ЯК ОБ'ЄКТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ (ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ)

Петухова І. О.

Дитина як об'єкт психолого-педагогічних досліджень (історико-педагогічний аналіз)

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз психолого-педагогічних досліджень дитячої особистості в Україні від дореволюційних часів до кінця 30-х рр. ХХ століття. Описано персональний внесок вітчизняних педагогів у справі дослідження дитини. Проаналізовано роботу Київської, Харківської психологічних шкіл та інших спеціалізованих установ щодо методології психолого-педагогічного дослідження.

Ключові слова: тести, педологія, Харківська психологічна школа, Київська психологічна школа.

Петухова И. А.

Ребенок как объект психолого-педагогических исследований (историко-педагогический анализ)

В статье представлен историко-педагогический анализ психолого-педагогических исследований детской личности в Украине с дореволюционных времен до конца 30-х гг. ХХ века. Описано персональный вклад отечественных педагогов в деле исследования ребенка. Проанализировано работу Киевской, Харьковской психологических школ и других специализированных учреждений относительно методологии психолого-педагогического исследования.

Ключевые слова: тесты, педология, Харьковская психологическая школа, Киевская психологическая школа.

Комплексне психолого-педагогічне дослідження дитини має тривалу неоднозначну історію, яке не втратило своєї актуальності в сучасній педагогічній науці та шкільній практиці. Ідея цілісного дослідження людини перетворюється на ключовий методологічний принцип, стрижневий як для загальної, так і для педагогічної психології. Спроби втілення зазначеної ідеї мали місце вже на початку становлення вітчизняної науки, тому звернення до

аналізу досвіду психолого-педагогічного дослідження уявляється необхідним. Метою нашої статті є здійснення історико-педагогічного аналізу психолого-педагогічних досліджень дитини кінця XIX – першої третини XX століття. Запропоновані часові межі обумовлені масовим входженням тестування як засобу психолого-педагогічної діагностики в освітній простір.

Масовий інтерес до вивчення дитини серед лікарів, вчителів, батьків почав спостерігатись наприкінці XIX століття. На даному історичному етапі дитина виступала об'єктом і предметом дослідження окремої науки, педології, оскільки характеризувалась унікальністю, фізичною та духовною неповторністю, відмінністю на різних вікових етапах [2]. Основним завданням педології стало комплексне вивчення духовної та фізичної природи дитини за допомогою основних методів, до яких відносили біографічний метод, спостереження, природний та лабораторний експеримент, метод вивчення продуктів дитячої творчості, анкетування та тестування. Під впливом поглядів представників російської психолого-педагогічної еліти А. Бернштейна, В. Бехтерева, П. Каптерева, К. Корнілова, О. Лазурського, О. Нечаєва, М. Рибнікова, Г. Россолімо, М. Румянцева, які, в свою чергу черпали ідеї зарубіжних науковців (А. Біне, Б. Бекінгема, Ф. Гальтона, Г. Еббінгауза, Д. Кеттела, С. Кортіса, Г. Мюсстерберга, Д. Райса, Т. Сімона, Е. Торндайка, Л. Термана, С. Холла, Х. Чайдлса, В. Штерна), вітчизняні дослідники дореволюційного періоду (С. Ананьїн, М. Ланге, М. Павлова, І. Сікорський, Я. Чепіга) розробляли власні тестові випробування, спрямовані на дослідження психіки дитини з урахування автентичності українського суспільства.

Коло наукових інтересів С. Ананьїна було зосереджено навколо вивчення психічних процесів і функцій індивіда: „Дослідження з теорії пізнання” (1912), пізнавального інтересу особистості „Інтерес у вченні сучасної психології і педагогіки” (1915); дослідження моральних ідеалів учнів „Дитячі ідеали” (1911), мети, завдань, змісту освіти „Історія педагогіки” (1911), „Нариси з педагогіки середньої школи” (1914), „Сучасна доба і виховання” (1922), „До питання про знесення класно-урочної системи” (1924); висвітлення проблем

естетичного „Естетичне виховання” (1922) і, зокрема, музичного „Психологія музичних переживань” (1923), „До вивчення музичного боку дітей та дитячої музичної здібності” (1924), образотворчого „Дитяча художня творчість і педагогічні збочення” (1928), трудового виховання „Трудове виховання, його минуле і сучасне” (1924), інноваційних методів навчання „Екскурсійний метод викладання” (1922), „Педологічний семінар при Київському ІНО” (1923) та розвитку дитини „Педологія” (1923); зарубіжного освітнього досвіду „30 слів до Педагогічної енциклопедії” (1924), „З педагогічного життя Німеччини” (1924), „Актуальні питання педагогіки на Заході” (1924), „Історія педагогічних течій” (1929) [6].

Вітчизняна дослідниця М. Павлова досліджувала психічні процеси, стани, інтереси дитини в умовах природного експерименту, оскільки умови, в яких відбувались випробування, були звичними для дитини, і вона не підозрювала, що являлась об'єктом спостереження. „Поставивши дитину у природні, звичні для неї умови, ми ближче підходимо до неї, її життя, змушуємо проявляти її пам'ять, увагу, уяву, її розумові інтереси, ідеали та інші сторони її індивідуальності” [7, с. 10]. Застосовувати природний експеримент М. Павлова радила у випадках, коли спостереження та біографічний метод не могли дати вичерпної інформації стосовно реакції дитини. Природний експеримент, на думку дослідниці, займав проміжну позицію між спостереженням і лабораторним експериментом, до останнього він був близький тим, що експериментатор свідомо створював умови, за яких міг цілеспрямовано спостерігати за проявами дитячої психіки. Ряд дослідників (М. Павлова, П. Каптерев, К. Корнілов, М. Рибніков, В. Смірнов, М. Румянцев) вважали тести різновидом природного експерименту.

Науково-педагогічна діяльність лікаря-психіатра І. Сікорського зосередилася на дослідженнях працездатності та втоми дітей (1870); вивченні розумової праці та морального розвитку (1911). Особливу увагу дослідник приділив науково-дослідній роботі з „дефективним” дитинством. З метою виявлення відхилень у розумовому розвитку, поведінці дітей, український

дослідник створив Лікарсько-педагогічний інституту (1903) у м. Києві, до складу якого входила психологічна лабораторія та педагогічна амбулаторія, в яких фахівці здійснювали психолого-педагогічну діагностику, корекційний вплив, надавали консультативні послуги [5].

Різноманітність наукових інтересів вченого знайшла своє відображення у численних наукових працях: „Про заїкання” (1889), „Збірка наукових статей по питаннях загальної психології, виховання та нервово-психологічної гігієни” (1900), „Душа дитини” (1901), „Загальна психологія з фізіономікою у ілюстрованому додатку” (1911) тощо.

Завдяки кропіткій році українського психолога, педагога М. Ланге при Новоросійському університеті (м. Одеса) в Україні було відкрито першу психологічну лабораторію (1895), в якій здійснювались експериментальні дослідження по вивченню сприйняття, уваги, волі [1]. Створення даної лабораторії стало поштовхом до впровадження експериментальних методів дослідження дитячої особистості в освітній простір України.

Вітчизняний педолог Я. Чепіга відстоював доцільність комплексного дослідження дитячої психіки в межах педології як науки, що повинна замінити педагогіку, яка не відповідає вимогам суспільства: „раніше пізнання про дитину здобувалися або особистими випадковими спостереженнями, або своїми особистими почуттями, переживаннями, уявленнями та згадками про свої дитячі події і поведження. Шкільне життя дитини, її розумова робота не вивчалися шляхом наукових дослідів, а були більше в країні фантазії, гадок та особистих міркувань. І такі важливі прояви шкільного життя як утома, уявлення, навіювання, типи сприймання, пам'яті тощо не могли бути вивченими простим спостереженням, для них потрібна була точна й стала наука дослідження, потрібен був експеримент. З цієї потреби в точній науці про дитину як об'єкт виховання виникла експериментальна педагогіка, або педологія” [8, с. 5].

Таким чином, у дореволюційний період, актуальності набули дослідження індивідуально-психологічних особливостей дитячої особистості,

рівня обдарованості та відсталості, сформованості психічних процесів, навчальних досягнень тощо. „Дореволюційне” дослідження було орієнтовано на індивідуальний підхід у роботі з дитиною на основі спостереження, експерименту, тестування.

Українська педагогічна наука двадцятих років ХХ століття характеризувалась прогресивністю та стрімким розвитком психолого-педагогічних поглядів. Використовуючи на практиці ідеї зарубіжних шкіл та напрямів, вітчизняні діячі створювали власні течії (педагогіка, експериментальна психологія, рефлексологія, педологія, психотехніка), в межах яких здійснювалося вивчення природи дитини. Тридцять років ХХ століття ознаменувалися масовим переформатуванням уваги педагогів з дослідження індивідуальності дитини на вивчення дитячого колективу як основного фактору виховного впливу. З огляду на це, „радянський тест” став здебільшого груповим (колективним) і відзначався спрямованістю на визначення досягнень не окремої особистості, а особистості як складової частини шкільного колективу.

Впровадженням експериментальних методів дослідження індивідуально-психологічних особливостей дітей шкільного віку, динаміки розвитку та функціонування дитячого колективу, опікувались спеціалізовані установи, зокрема, Український науково дослідний інститут педагогіки (УНДІП), інститути охорони здоров'я дітей та підлітків (ОЗДП), лікарсько-педагогічні кабінети, досвідно-педологічні станції. Окрім вище перерахованих установ, психолого-педагогічні дослідження активно впроваджувались в межах психологічних шкіл.

Широко відомою була Харківська психологічна школа, що розпочала власну діяльність у 1931 р. і залишалась осередком не тільки української, але і російської психолого-педагогічної думки. Основним завданням, що стояло перед працівниками даної науково-практичної установи, було вивчення засобів, цілей та мотивів дитячої діяльності через дослідження сенсорних дій (В. Аснін, О. Запорожець), розумових дій (В. Аснін, О. Запорожець, К. Хоменко),

мнемічних дій при довільному та мимовільному запам'ятовуванні (П. Зінченко), особливостей естетичного сприйняття (Д. Арановська, О. Запорожець, О. Кінцева, Т. Титаренко), усвідомлення мови в процесі гри (Г. Луков), формування понятійного мислення (О. Кінцева); вивчення дитячого колективу (О. Залужний) [9].

Київська експериментальна школа комплексно досліджувала особливості психіки дитини. В межах зазначеної установи досліджувались питання психології особистості (Г. Костюк, О. Раєвський), політехнічного навчання, психології профконсультування і профорієнтації (П. Пелих, Л. Гордон); розвитку пізнавальної, емоційної сфер особистості, психологічні аспекти навчання і виховання (Д. Ніколенко); корекція втомлюваності (І. Карпова); основи дитячої психофізіології (Є. Видро) [4].

Тести широко використовували для діагностики мотивації девіантної поведінки неповнолітніх дітей. Так, якщо для роботи зі школярами актуальними були тести на визначення рівня шкільних досягнень та розумового розвитку, то для роботи з вищезазначеною категорією дітей застосовувались методи діагностики емоційної сфери як такої, що визначала стимули домінуючих гіпер та гіпоемоцій, які, в свою чергу, сприяли відхиленню поведінки суб'єкта від норм, встановлених державою та суспільством. До них відносили: тести Біне, Грегора, Меймана, Штерна, Шулькофа [3].

Вітчизняні психолого-педагогічні дослідження першої третини ХХ століття асоціюється з діяльністю Г. Ващенка, О. Залужного, Г. Костюка, А. Мандрики, Я. Чепіги. Аксиологічний аналіз наукової спадщини прогресивних педагогів дозволив нам проаналізувати персональний внесок у теорію та практику психолого-педагогічного діагностування дитини. Так, Г. Ващенко розробив систему тестів обдарованості (1926) та здійснив масову перевірку дітей шкіл м. Полтави (1927). О. Залужний подав власну класифікацію тестів (1926), створив автентичний тест на визначення рівня організованості дитячого колективу (1930), який можна вважати першоосновою до створення методу соціометрія, аналізував наукові праці зарубіжних та

вітчизняних колег, що висвітлювали методологію тестування (1926). Стояв на позиції тестів як допоміжного методу вивчення дитячої особистості та колективу. Коло наукових інтересів Г. Костюка було зосереджено на тестах успішності як способу обліку шкільної праці та загального розвитку дітей (1928), був автором „безбланкових” тестів (1928). А. Мандрика окреслив теоретичні передумови виникнення тестів (1925), запропонував власну класифікацію тесту (1925), підняв питання об’єктивності вчительських оцінок (1926), обґрунтував надійність тесту порівняно з іншими методами діагностики (1928), визначив вплив місця розташування завдання на кінцевий результат (1928). Дослідницька діяльність Я. Чепіги зосередилась на методологічних засадах тестування: вимогах до процедури тестування, принципах побудови тестів, вимогах до осіб, що здійснюють тестування (1926); аналізі зарубіжних тестових методик з арифметики (1926), читання (1926) з метою їх подальшої адаптації до умов вітчизняної школи.

Таким чином, здійснений нами історіографічний аналіз дозволяє стверджувати, що дослідження особистості дитини у загальноосвітній школі 20-х років ХХ століття здійснювалось через використання тестів загальної та спеціальної обдарованості. Тестування початку 30-х років ХХ століття було переорієнтовано на дослідження колективу, внаслідок чого масового розповсюдження набули дослідження трудової поведінки членів шкільної групи. До перспектив подальших наукових розвідок варто віднести аналіз дослідження дитини у повоєнні часи та період панування радянської влади.

Література

1. **Акімова Л. Н.** Становлення і розвиток вітчизняної експериментальної психології (на матеріалі Південноукраїнського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.01 „Загальна психологія, історія психології” / Л. Н. Акімова. – Одеса, 2001. – 19 с.

2. **Ананьїн С. А.** Педологічний семінар при Київському ІНО / **С. А. Ананьїн** // Шлях освіти. – 1923. – № 7 – 8. – С. 269 – 271.

3. **Бельский П. Г.** Исследование эмоциональной сферы несовершеннолетних, отклоняющихся от нормы в своем поведении / П. Г. Бельский, В. Н. Никольский. – Москва, 1924. – 89 с.

4. **Болотнікова І. В.** Розвиток ідеї цілісного дослідження дитини в українській педології 20-30-х років. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01. – загальна психологія, історія психології. – Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, Київ, 2004.

5. **Врачебно-педагогический** Институт для умственно недоразвитых, отсталых и нервных детей, учрежденный Ольгой и Еленой Сикорской в Киеве. Отчет о деятельности за 1905 и 1906 годы. – Киев : Литотипография т-ва И. И. Кушнерев и К, 1906. – 57 с.

6. **Кошечко Н. В.** Науково-педагогічна діяльність С. А. Ананьїна (1873-1942) / Н. В. Кошечко. – Київ, 2008.

7. **Павлова М. А.** Практическое руководство к изучению личности ребёнка / М. А. Павлова. – Одесса : Издание книгоиздательства А. А. Ивасенко, 1916. – 84 с.

8. **Чепіга Я.** Педологія, або наука про дітей / Я. Чепіга // Світло. – 1911. – № 5. – С. 4 – 9.

9. **Ясницкий А.** Очерк истории Харьковской школы психологии: период 1931–1936 гг. / А. Ясницкий // Культурно-историческая психология. – 2008. – № 3. – С. 92–102.

Petukhova I. O.

Child as Object of Psychology-Pedagogical Researches (the History-Pedagogical Analysis)

In article the historic-pedagogical analysis of psychology-pedagogical researches of the children's person is carried out Ukraine from pre-revolution times to the end of 30th XX of century. The personal payment of home teachers is described on business research of child. Work of Kyiv is analysed, Kharkiv psychological schools and other specialized establishments in relation to methodology of research.

Key words: tests, a pedology, the Kharkiv psychological school, the Kiev psychological school.

Відомості про автора

Петухова Ірина Олексіївна – доцент кафедри психології та соціології
Національного університету державної податкової служби України.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2012 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

I. O. Petukhova, National University of State Tax Service of Ukraine

CHILD AS AN OBJECT OF PSYCHOLOGY-PEDAGOGICAL RESEARCHES (THE HISTORY-PEDAGOGICAL ANALYSIS)

Petukhova I. O.

Child as Object of Psychology-Pedagogical Researches (the History-Pedagogical Analysis)

In article the historic-pedagogical analysis of psychology-pedagogical researches of the children's person is carried out Ukraine from pre-revolution times to the end of 30th XX of century. The personal payment of home teachers is described on business research of child. Work of Kyiv is analysed, Kharkiv psychological schools and other specialized establishments in relation to methodology of research.

Key words: tests, a pedology, the Kharkiv psychological school, the Kiev psychological school.

Comprehensive Psychology-Pedagogical research of a child contains long and vague history, it has not lost its relevance in the modern educational science and school practice. The idea of an integral study of a man transforms into a key methodological principle which is basic for a general Psychology as well as for educational one. The attempts to implement this idea already took place at the beginning of formation of national science that is why application to the analysis of the experience of the Psychology-Pedagogical research seems necessary. The purpose of this article is to carry out the History-Pedagogical Analysis of child's psychology-pedagogical researches of the late XIX – the first third of the twentieth century. The proposed time frames are determined due to the massive entry of testing into the educational area as a means of Psychology-Pedagogical assessment.

The massive interest in the study of the child among doctors, teachers, parents began to occur in the late nineteenth century. At this historical period the child served as the object and subject of a particular science, pedology, because it was characterized by its originality, physical and spiritual uniqueness, differences at various age stages [2]. The pedology's main objective was a comprehensive study of

the spiritual and the physical nature of the child with the help of basic techniques such as biographical method of observation, natural and laboratory experiment , the method of studying children's products of creativity , questioning and testing. Under the influence of Russian Psychology-Pedagogical elite's representatives A. Bernstein, V. Bekhterev, P. Kapteryev, K. Kornilov, O. Lazurskii, A. Nechaev, M. Rybnikov, G. Rossolimo, M. Rummyantsev, who in their turn got the ideas of the foreign scientists (A. Binet, B. Buckingham, F. Galton, G. Ebbinghaus, D. Cattell, C. Kourtis, H.Münsterberg, D. Rice, T. Simon, E. Thorndike, L. Terman, S. Hall, J. Childs, W. Stern) native researchers of pre-revolution times (S. Anan'yin, M. Lange, M. Pavlova,I.Sikorsky, J. Chipiga) have been developing their own test trials which were designed to study child's psyche taking into account the authenticity of Ukrainian society.

S. Anan'yina's research interests focused around the study of mental processes and functions of the individual: "Doslidzheniya z teorii piznannya" [The Study Of The Theory Of Knowledge] (1912), cognitive interest of the individual: "Interes u vchenni suchasnoi psichologii i pedagogiky" [The Interest In The Teachings Of Modern Psychology And Pedagogy] (1915), study of pupils' moral ideals: "Dytiachi ideally" [Baby Ideals] (1911), goals, objectives, educational content: "Istoriya pedagogiky" [History Of Education] (1911), "Narysy z pedagogiky serednoji shkoly" [Essays On Education In High School] (1914), "Suchasna doba I vyhovannja" [The Modern Age And Education] (1922), "Do pytannja pro znesennja klasno-urochnoji systemy" [On The Demolition Of Class-Task System] (1924), coverage of an aesthetic: "Estetychne vyhovannja" [Aesthetic Education] (1922), and in particular of music: "Psichologija myzuchnyh perezgyvan" [Psychology Of Musical Experiences] (1923), "Do vyvchennja muzuchnogo bokuditej ta ditjachoji muzychnoj izdibnosti" [On The Study Of Music By Children And Children's Musical Abilities] (1924), of fine arts: "Dytjacha hudozgnja tvorchist I pedagogichne zbochennja" [Children's Arts And Educational Perversion] (1928), of labor education: "Trudove vyhovannja, jogo mynule I suchasne" [Labor Education, Its Past And Present] (1924), of innovative teaching methods: "Ekskursijnyi metod

vykladannja” [Guided Teaching Method] (1922), “Pedologichni seminar pry Kyjivskomu INO” [Pedological Seminar In Kiev ISE] (1923) and child development: “Pedologija” [Pedology] (1923), foreign educational experience: “30 sliv do Pedagogichnoji enciklopediji” [30 Words To The Educational Encyclopedia] (1924), “Z pedagogichnogo zhittja Nimechinny” [About The Educational Life In Germany] (1924), “Aktualni pytannja pedagogiky na Zahodi” [Current Issues Of Pedagogy In The West] (1924), “Istorija pedagogichnyh techij” [History Of Teaching Currents] (1929) [6].

Native researcher M. Pavlova examined the child's mental processes, states, interests under condition of natural experiment, because the conditions under which the test took place were familiar to the child, and he had no idea that he was the object of observation. “Putting a child in natural, familiar conditions, we come closer to him, to his life, we make his memory, attention, imagination, his intellectual interests, ideals and other aspects of his personality manifest” [7, p. 10]. M. Pavlova advised to use natural experiment when observation and biographical method could not give full information about the child's reaction. The natural experiment, according to the researcher, occupied an intermediate position between observations and laboratory experiments, until recently it was close to this: the experimenter deliberately creates conditions which help the observer to watch the display of child's psyche. Several researchers (M. Pavlov, P. Kapteryev, K. Kornilov, M. Rybnikov, V. Smirnov, N. Rumyantsev) saw the tests as a kind of natural experiment.

Psychiatrist I. Sikorsky's Scientific-Pedagogical activity focused on the research of children's working capacity and tiredness (1870); on the study of mental work and morale growth (1911). The researcher paid a particular attention to the scientific-research work with "defective" childhood. In order to detect deviations in children's mental development and behavior Ukrainian researcher established the Medical and Pedagogical Institute (1903) in Kiev, which contained psychological laboratory and teaching clinic, where specialists performed psycho-educational assessment, correctional effect, provided consulting services [5].

Scientist's diversity of research interests reflected in numerous scientific papers: "Pro zaikannja" [About Stuttering] (1889), "Zbirka naukovyh statej po pytannjah zagalnoji psyhologiji, vyhovannja ta nervovo-psihologichnoji gigieny" [Collection of Scientific Papers on the Issues of Psychology, Education and Neuro-psychological Care] (1900), "Duscha dytyny" [Child's Soul] (1901), "Zagalna psyhologija z fizionomikoju u iljustrovanomu dodatku" [General Psychology with Physiognomy in Illustrated Appendix] (1911), etc.

Due to tedious work of the Ukrainian psychologist, teacher M. Lange at the University of Novorossiysk (Odessa), Ukraine has opened the first psychological laboratory (1895), where experimental researches on the study of perception, attention and will were carried out [1]. Creating of this laboratory was the impetus to the introduction of experimental methods for the study of children's personality into the educational area of Ukraine.

Native pedologist J. Chipiga defended feasibility of a comprehensive study of the child's psyche within pedology as a science that should replace pedagogy that does not meet the requirements of the society: "in the past knowledge about a child obtained with the help of random personal observations or your personal feelings, emotions, ideas and memories about your child's events and behavior. Child's school life, its mental work were not investigated by scientific experiments, but mostly were fantasy, thoughts and personal opinion. And such important displays of school life as tiredness, ideas, suggestions, types of perception, memory, etc. could not be studied by simple observation, they needed accurate and constant science of researches, they needed experiment. The need in the accurate science of a child as an object of education made experimental pedagogy, or pedology appear" [8, p. 5].

Thus, in the pre-revolution times researches on individual psychological characteristics of the child's personality, giftedness and retardation, formation of mental processes, educational achievements, etc. obtained its urgency. "Pre-revolution" research has been focused on the individual approach to the work with child on the bases of observation, experiment, testing.

Ukrainian pedagogical science of the 20s of the XXth century was characterized by progressive and rapid development of psychology-pedagogical viewpoints. Using the foreign schools' ideas in practice and branches, native workers created their own flows (pedagogy, experimental psychology, reflexology, pedology, psychotechnics), in which the study of child's nature was carried out. The 30s of the XX century were marked with massive reformatting of teachers' attention from child's personality research to the research of the child's group as the main factor of educational influence. With this in mind, "Soviet test" was mostly group (collective) and was characterized by the direction on the determination of achievements not of the separate individual, but of the individual who is a part of the school community.

Specialized institutions, including the Ukrainian Scientific Research Institute of Pedagogy (USRIP), Institute of Health of Children and Adults (IHCA), medical and educational classrooms, experiential pedological stations introduced experimental methods of studying individual psychological characteristics of school-age children, the dynamics of child's group development and functioning. In addition to the above institutions, psychology-pedagogical researches were actively introduced into psychology schools.

Widely known was Kharkov Psychological School, which began its own activities in 1931 and remained the core of not only Ukrainian, but also Russian psycho-educational thought. The major challenge that stood before the workers of this scientific and practical institution was to investigate the means, goals and motives of child's activities through the study of sensory activities (V. Asnin, A. Zaporozhetc), mental activities (V. Asnin, A. Zaporozhetc, K. Khomenko), mnemonic activities during random and involuntary memorizing (P. Zinchenko), perception of aesthetic features (D. Aranovskyi, A. Zaporozhetc, O. Kinceva, T. Titarenko), realization of the language during the game (G. Lukow), the formation of conceptual thinking (O. End), the study of children's group (O. Zaluzhniy) [9].

Kyiv Experimental School comprehensively investigated features of child's psyche. Within this institution were studied questions of personality psychology (G. Kostyuk, O. Raevskiy), polytechnic education, psychology of

profession consulting and career guidance (P. Paley, L. Gordon), development of cognitive, emotional areas of personality, of psychological aspects of training and education (D. Nicolenco), correction of tiredness (I. Karpova), the foundation of children's psychophysiology (E. Vudro) [4].

The tests are commonly used to diagnose the motivation of minors' deviant behavior. Thus, if we work with students tests to determine the level of school achievements and cognitive development were urgent, for dealing with the aforementioned category of children were used diagnostic methods such of the emotional sphere which defined incentives of dominant hyper and hipo emotions, which in their turn contributed to subject's deviation behavior from the rules established by the state and society. These included: Binet's, Gregor's, Meiman's , Stern's, Shulkofa's test [3].

Native psychology-pedagogical researches of the first third of the XXcentury are associated with the activity of G. Vashchenko, A. Zaluzhniy, G. Kostyuk, A. Mandryk, J. Chipiga. Axiological analysis of progressive educators' scientific heritage letus analyze personal contribution into theory and practice of psychology-pedagogical diagnosis of the child. Thus G. Vashchenko developed a system of tests on giftedness (1926) and made a massive inspection of children in Poltava schools (1927). A. Zaluzhniy presented his own classification of tests (1926), created a genuine test to determine the level of organization of the children's group (1930), which can be regarded as a fundamental principle in creation of method of sociometry, analyzed scientific works of the foreign and native colleagues, which covered the testing methodology (1926). He stood at the position of the tests as anadditional method of studying children's personality and collective. G. Kostyuk's scientific interests are focused on achievement tests as a way of accounting school work and overall children's development (1928), he was the author of "paperless" tests (1928). A. Mandryka outlined the theoretical premises of tests' origin (1925), proposed his own classification of tests (1925), raised the question of teacher assessments' objectivity (1926), proved test's reliability in comparison to the other methods of diagnosis (1928), determined the influence of task's place on final result

(1928). J. Chipiga's research activity is focused on methodological grounds of testing: requirements of testing procedures, principles of testing structure, requirements for persons who are engaged in testing (1926), analysis of international test methods in arithmetic (1926), Reading (1926) in order to adapt them later to the terms of the national school .

Thusly our historiographical analysis let us affirm that the research of the child's personality in high school in the 20s of the XX century was carried out by use of tests of general and special giftedness. Testing of the 30s of the XX century was reoriented on the research of children's group, as a result researches of labor of school group's members begun to spread widely. Analysis of the research of a child during World War II and during the rule of the Soviet regime should be transferred to the prospects of further scientific exploration.

References

1. **Akimova, L. N.** Stanovlennya I rozvutok vitchiznyanoi I eksperementalnoi ipsuhologii [Formation and development of the national experimental psychology]: dissertation: 19.00.01 [General Psychology, History of Psychology].Odessa. 2001. 19p. (ukr)

2. **Anan'yin S. A.** Pedologichnuj seminar pry Kuiuivskomy INO [Pedological seminar in Kiev ISE]: Schlyahosvitu. № 7-8. 1923. 269 – 271pp. (ukr)

3. **Belsky P. G.** Issledovanie emocionalnoi sfery nesovershennoletnih, otklonyajuschihhsya ot normy v svoem povedenii [Study of emotional sphere of the minors who depart from standards of their behavior]. Moscow. 1924. 89p. (rus)

4. **Bolotnikova I. V.** Rozvutok idei i cilisnogo doslidgennya dytynu v ukrainskij pedologii 20-30 rokiv [Development of the idea of a holistic study of the child in Ukrainian pedology in 20's and 30's]: Dissertation: 19.00.01. [General Psychology, History of Psychology]. [G.S. Kosjuk Institute of Psychology of science of Ukraine]. Kiev. 2004 (ukr)

5. **Vrachebno–pedagogicheskij** Institut dlja umstvennonedorazvituh, otstaluh I nervnyh detei, ucheregdennoi Olgoi I Elenoi Sikorskoi v Kieve [Medical and

pedagogical institute for mentally handicapped, retarded and nervous children established by Olga and Elena Sikorskaya in Kiev]: activity report for 1905 and 1906 years. Kiev: Lytotypohrafiya partnership I.I. Kuschnarev and Co. 1906. 57p. (rus)

6. **Koshechko N. V.** Naukovo-pedagogichna dijalnist S.A. Anan'yina (1873-1942) [Research and teaching activities of S.A. Anan'yin (1873-1942)]. Kiev.2008. (ukr)

7. **Pavlova M. A.** Praktycheskoe rukovodstvo k izycheniju lichnosti rebenka [Practical guidance to study of child's personality]. Odessa: Izdanie knigoizdatelstva A.A. Ivasenko. 1916. 84p.(rus)

8. **Chipiga J.** Pedologia, abo nayka pro ditej [Pedology or the science about children]: Svitlo. №5. 2008. 4-9 pp. (ukr)

9. **Yasnickij A.** Ocherk istorii Harkovskoi shkoly psihologii: period 1931-1936 [Essay about history of Kharkiv School of psychology in 1931-1936]: Kulturno-psihologicheskaya psihologiya №3. 2008. 92-102 pp. (rus)

Петухова І. О.

Дитина як об'єкт психолого-педагогічних досліджень (історико-педагогічний аналіз)

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз психолого-педагогічних досліджень дитячої особистості в Україні від дореволюційних часів до кінця 30-х рр. ХХ століття. Описано персональний внесок вітчизняних педагогів у справі дослідження дитини. Проаналізовано роботу Київської, Харківської психологічних шкіл та інших спеціалізованих установ щодо методології психолого-педагогічного дослідження.

Ключові слова: тести, педологія, Харківська психологічна школа, Київська психологічна школа.

Петухова И. А.

Ребенок как объект психолого-педагогических исследований (историко-педагогический анализ)

В статье представлен историко-педагогический анализ психолого-педагогических исследований детской личности в Украине с дореволюционных времен до конца 30-х гг. ХХ века. Описано персональный вклад отечественных педагогов в деле исследования ребенка. Проанализировано работу Киевской, Харьковской психологических школ и других специализированных учреждений относительно методологии психолого-педагогического исследования.

Ключевые слова: тесты, педология, Харьковская психологическая школа, Киевская психологическая школа.

Information about the author

Iryna Oleksiivna Petukhova – Associated Professor of Psychology and Sociology Department of National University of State Tax Service of Ukraine.

The article was received by the Editorial Office on 08.04.2013

The article was put into print on 26.04.2013